

ทักษะการคิดสร้างสรรค์

โดย ไพโรจน์ กะเชนทร์

chan2.obec.go.th/wattungpelschool

ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking skills)

โดย ไพโรจน์ คะเซนทร์

ความหมายของทักษะการคิดสร้างสรรค์

แมนกรูก้า วิทแมน และโพสเนอร์ (Mangrulkar, Whitman, & Posner. 2001) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึง ความสามารถในการรับรู้สภาพของสังคม ความเชื่อ ค่านิยม แล้วนำสิ่งที่รับรู้มาทำให้เป็นสิ่งที่ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

นีลเลย์ (Neeley. 2004) กล่าวว่า ทักษะการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

ธีระ ชัยยุทธชรรยง (2545) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึง ความสามารถในการคิด และหาแนวทางคัดเลือกประสบการณ์ในภาวะการณ์ต่าง ๆ มาจัดการให้เป็นแม่แบบใหม่ในการนำไปใช้งานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) กล่าวว่า ทักษะการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่แสวงหาและพิจารณาทางเลือกที่หลากหลายพลิกแพลง ปรับเข้าหาแนวทางสำรวจทางเลือกที่เหมาะสมและทั้งข้อตกลงที่ท้าทาย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้ให้ความหมายของทักษะการคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ หรือเป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหรือไม่ซ้ำแบบใครมีความแปลกใหม่ เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่สัมพันธ์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ได้อย่างเหมาะสม

สรุปทักษะการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการทำให้เกิดผลงานใหม่และแปลกไปจากความคิดหรือกิจกรรมของคนอื่น

แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ จะทำให้นักเรียนมีเครื่องมือในการที่จะนำความรู้ ข้อมูล และสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาสร้างสิ่งใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งความสามารถในการแสดงออกที่บ่งบอกถึงผู้ที่มีทักษะการคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541)

1. มีความคล่องแคล่วในการคิด (Fluency) เป็นความสามารถคิดหาข้อมูล เรียงราวละคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด
2. มีความหลากหลายและมีความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) เป็นความสามารถในการคิดหาข้อมูล เรียงราวที่มีอยู่จนได้คำตอบหลายประเภท หลายมุมมองและหลายทิศทาง ตลอดจนสามารถในการคิดประยุกต์ปรับเปลี่ยนข้อมูลความรู้ต่าง ๆ

3. ความคิดริเริ่มแปลกใหม่ (Originality) เป็นความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ที่แตกต่างจากเรื่องราวที่มีอยู่โดยปกติและไม่ซ้ำกับสิ่งที่มีอยู่แล้ว

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ให้นักเรียน สิ่งสำคัญมากที่สุดที่ครูผู้สอนต้องตระหนักคือ การไม่กำหนดกรอบหรือขอบเขต เรื่องราวให้นักเรียนคิดในวงจำกัดแต่ควรเปิดกว้างอย่างอิสระและยืดหยุ่น

สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 ค: 5-6) ได้เสนอเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นสร้างความตระหนัก เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการกระตุ้น ใ้เรียกร้องความสนใจของผู้เรียนเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนรู้ เช่น เกม เพลง นิทาน ลีลา ท่าทางต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดจินตนาการ เป็นต้น

2. ขั้นระดมพลังความคิด เป็นการดึงศักยภาพของผู้เรียนทุกคนเพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบ ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมโดยมีผู้สอนทำหน้าที่เหมือนผู้อำนวยการความสะดวกทุกขั้นตอน

3. ขั้นสร้างสรรค์ชิ้นงาน เมื่อผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ คิดหาคำตอบแล้ว ผู้เรียนเกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บทร้อยกรอง บทเพลง ปริศนาคำทาย งานประดิษฐ์ รูปทรง มิติ ฯลฯ เป็นต้น

4. ขั้นนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอผลงาน วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นผลจากการนำเสนอของผู้อื่น เป็นขั้นที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ การรู้จักการยอมรับ การมีเหตุผล การประยุกต์ การนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ

5. ขั้นวัดและประเมินผล เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลงานตนเองและผู้อื่น มีการยอมรับ แก่ใจ บนพื้นฐานของหลักการทางประชาธิปไตย คือ ปัญญาธรรม คารวธรรมและสามัคคีธรรม

6. ขั้นเผยแพร่ผลงาน ผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มได้นำไปเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ จัดนิทรรศการ และการนำผลงานสู่สาธารณชน เป็นการนำเสนอความรู้และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน เพื่อให้เพื่อน ผู้ปกครอง ชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ชื่นชมผลงาน

การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนนอกจากจะพัฒนาโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในห้องเรียนแล้ว จะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมฝึกทักษะ การเผชิญสถานการณ์ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเผชิญสถานการณ์ โดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ ให้สมดุลกันเพื่อนักเรียนจะได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547) ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีวิธีดำเนินการหลากหลายรูปแบบ เช่น จัดให้มีการพบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้จากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สถานศึกษาจัดบริการหรือจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดฝึกอบรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) เพราะการฝึกอบรมจะช่วยให้

กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ และตรงประเด็นที่ต้องการที่จะพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะชีวิต ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านเนื้อหาและประสบการณ์ อันจะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะให้สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ (Nelson-Jones. 1997)

สรุปทักษะที่ต้องการจำเป็นสำหรับนักเรียน โรงเรียนพลี๊ว ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการคิดสร้างสรรค์แนวทางการพัฒนาทักษะมีหลายวิธี เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพบกลุ่มการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ และการจัดฝึกอบรม

บรรณานุกรม

- ธีระ ชัยยุทธชรรยง. (2545, กุมภาพันธ์). วิธีการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตแก่เด็กและเยาวชน.
วารสารวิชาการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2541). *ก้าวสู่มาตรฐาน การเรียนรู้ทักษะชีวิต*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). รายงาน “การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ
ครูต้นแบบ” (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้
ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา. กรุงเทพฯ: ฮาซัน พรินดีง.
- (2550). *แพทย์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบ
ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย .
- (2552). *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2551)*.
กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- Mangrulkar, Leena., Whitman, Chery V., & Posner, Marce. (2001). *Life Skills Approach to
Child and Adolescent Health Human Development*. Washington, D.C. Education
Development Center, Inc.
- Neeley, Sirley J. (2004). *A Model Comprehensive Development Guidance and Counselling.
Program for Texas Public School*. Austun : Texas Education Agency.
- Nelson-Jones, Richard. (1992). *Group Leadership : A Training Approach*. California : Brook /
Cole.

of the study. The authors are grateful to the staff of the National Public Health Service for their assistance in the collection of data.

REFERENCES

1. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1990; 43: 1-10.
2. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1991; 44: 1-10.
3. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1992; 45: 1-10.
4. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1993; 46: 1-10.
5. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1994; 47: 1-10.
6. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1995; 48: 1-10.
7. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1996; 49: 1-10.
8. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1997; 50: 1-10.
9. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1998; 51: 1-10.
10. World Health Organization. *World Health Statistics Quarterly* 1999; 52: 1-10.

Correspondence: Dr J. A. Roberts, National Public Health Service, 111, St. Andrew's Place, Edinburgh EH1 1AF, Scotland.

(Email: j.rob@nphs.scot.nhs.uk)

(Accepted 12 October 2000)

© 2001 Cambridge University Press
DOI: 10.1017/S0950268801005519
Printed in the United Kingdom